

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

cermat

KATALOG POŽADAVKŮ ZKOUŠEK SPOLEČNÉ ČÁSTI MATURITNÍ ZKOUŠKY

platný od školního roku 2017/2018

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

Zpracoval: CENTRUM PRO ZJIŠŤOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VZDĚLÁVÁNÍ
Schválil: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
dne 19. 4. 2016
pod č. j. MSMT-7943/2016

KATALOG POŽADAVKŮ ZKOUŠEK SPOLEČNÉ ČÁSTI MATURITNÍ ZKOUŠKY

platný od školního roku 2017/2018

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

Zpracoval: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
Schválil: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Dne 19. 4. 2016
pod č. j. MSMT-7943/2016

Obsah

Úvod.....	4
Požadavky na vědomosti a dovednosti, které mohou být ověřovány v rámci maturitní zkoušky	5
Část A – Očekávané vědomosti a dovednosti.....	5
Část B – Základní specifikace maturitní zkoušky z českého jazyka a literatury	9
Část C – Seznam autorů literárních děl, literárních žánrů, směrů a hnutí.....	11
Část D – Příklady testových úloh, zadání písemné práce a pracovních listů k maturitní zkoušce z českého jazyka a literatury	14

Úvod

Účel a obsah katalogu

Katalog požadavků k maturitní zkoušce z českého jazyka a literatury je vydáván v souladu s ustanovením § 78a odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a vymezuje rozsah požadavků na vědomosti a dovednosti žáků vzdělávacích programů v oborech středního vzdělávání s maturitní zkouškou.

Způsob a formu ověřování znalostí a dovedností stanoví prováděcí vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou (dále jen vyhláška), ve znění pozdějších předpisů.

Pedagogické dokumenty ke katalogu a k maturitní zkoušce

Katalog byl připravován v souladu s pedagogickými dokumenty, a to s **rámčovými vzdělávacími programy pro gymnaziální obory vzdělání a rámčovými vzdělávacími programy pro obory středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou** a také s platnými učebními dokumenty pro střední odborné školy. Kromě toho byl při tvorbě katalogu zohledněn **Standard středoškolského odborného vzdělávání**, vydaný VÚOŠ Praha, schválený MŠMT dne 18. 11. 1997 s platností od 1. 1. 1998.

Do znění katalogu jsou rovněž promítnuty změny vyvolané vývojem příslušných vědních oborů, tj. lingvistické a literární bohemistiky a jejich didaktik.

Požadavky na vědomosti a dovednosti, které mohou být ověřovány v rámci maturitní zkoušky

Část A – Očekávané vědomosti a dovednosti

Požadavky na žáka, který bude skládat maturitní zkoušku z českého jazyka a literatury v rámci společné části maturitní zkoušky, vycházejí z RVP a zahrnují požadavky na vědomosti a dovednosti žáka v těchto oblastech: jazykové, komunikační a literární.

Maturitní zkouška z českého jazyka a literatury je koncipována jako zkouška komplexní, má tři části: **didaktický test**, **písemnou práci** a **ústní zkoušku**. V **didaktickém testu** žák prokazuje osvojení základních jazykových a literárních znalostí a dovedností. V **písemné práci** jsou ověřovány dovednosti spojené s produkcí textu. **Ústní zkouška** ověřuje dovednosti směřující k základní analýze různých druhů textů. Očekávané vědomosti a dovednosti jsou konkretizovány jako požadavky k maturitní zkoušce, které jsou ověřovány prostřednictvím didaktického testu, písemné práce a ústní zkoušky. Katalog vymezuje požadavky k maturitní zkoušce tak, aby si je mohli osvojit žáci bez ohledu na typ navštěvované školy i rámcového vzdělávacího programu, z něhož vychází školní vzdělávací program a učební plán dané školy.

1 Didaktický test

Žák, který koná maturitní zkoušku z českého jazyka a literatury v rámci společné části maturitní zkoušky, prokáže osvojení následujících vědomostí a dovedností:

1.1 ovládá pravidla českého pravopisu

1.2 provede slootovornou a morfoložickou analýzu slovního tvaru

- určí slovnědruhovou platnost slova;
- určí mluvnické kategorie u ohebných slovních druhů;
- nalezne v daném kontextu chybný (nekodifikovaný) tvar slova, případně ho opraví;
- vytvoří spisovný tvar slova;
- rozliší základní způsoby tvoření slov v češtině (odvozování, skládání, zkracování a jejich kombinace);
- určí ve slovním tvaru předponu, kořen, příponu, koncovku;
- určí základové slovo ke slovu odvozenému;

1.3 vystihne význam pojmenování

- postihne význam pojmenování v daném kontextu i mimo něj;
- nalezne v daném kontextu nevhodně užitě slovo, případně za něj vybere vhodnou náhradu;
- nalezne k pojmenování v daném kontextu synonyma a antonyma;
- rozezná obrazné a neobrazné pojmenování;

1.4 provede syntaktickou analýzu věty jednoduché a souvětí

- určí větné členy, provede analýzu souvětí;
- nalezne odchylky od pravidelné větné stavby, případně chybný větný celek opraví;
- nalezne syntaktické nedostatky, případně vybere nejvhodnější opravu (např. předložky, spojovací výrazy, slovosled);

1.5 prokáže porozumění celému textu i jeho částem

- nalezne v textu požadované informace;
- vystihne hlavní myšlenku textu;
- identifikuje téma textu;
- rozliší informace podstatné a nepodstatné;
- charakterizuje text z hlediska subjektivity a objektivit;
- rozliší komunikační funkce v textu (např. otázka, žádost, rada);
- rozliší vyjádření domněnky a tvrzení s různou mírou pravděpodobnosti od faktického konstatování;
- postihne hlubší (symbolizující) význam situace konstruované textem, postihne podtext;
- rozezná v textu prvky manipulace, podbízivosti, ironie, nadsázky;
- rozezná různé možné způsoby čtení a interpretace textu, rozezná eventuální dezinterpretaci textu;
- porovná informace z různých textů;
- dovede využít informace získané v odborném textu k práci s jinými druhy textů;
- dovede při práci s různými druhy textů využít s porozuměním základní lingvistické a literárněvědní pojmy;
- dovede při práci s různými druhy textů využít poznatků z jiných disciplín podstatných pro porozumění danému textu;

1.6 rozezná základní charakter textu

- určí účel textu a jeho funkce, případně rozezná funkci dominantní;
- posoudí funkčnost užitých jazykových prostředků;
- posoudí vhodnost užití pojmenování v daném kontextu;
- rozezná útvary a funkční prostředky užití v textu (např. obecná čeština, dialekty, knižní, archaické a expresivní jazykové prostředky, argot, slang);
- přiřadí text k funkčnímu stylu (např. odborný, umělecký, publicistický), ke slohovému útvaru, určí slohový postup;
- nalezne jazykové prostředky typické pro konkrétní funkční styl a pojmenuje je, odliší v daném kontextu výrazy příznakové (netypické);
- orientuje se v komunikační situaci (oficiální, neoficiální);
- charakterizuje komunikační situaci vytvářenou textem (např. adresát, účel, funkce);
- rozliší různé typy textu (např. předmluva, doslov, vlastní text);

1.7 analyzuje výstavbu výpovědi a textu

- posoudí celkovou výstavbu textu, nalezne její případné nedostatky;
- doplní podle smyslu vynechané části textu;
- uspořádá části textu v souladu s textovou návazností;

1.8 orientuje se ve vývoji české a světové literatury¹

- prokáže základní přehled o vývoji české a světové literatury;
- rozezná podle charakteristických rysů základní literární směry a hnutí;
- přiřadí text k příslušnému literárnímu směru;

1.9 aplikuje základní znalosti literární teorie na konkrétní text

- rozliší prózu a poezii; lyrický, epický a dramatický text;
- rozezná na základě textu charakteristické rysy literárních druhů a žánrů;
- rozezná autora, vypravěče / lyrický subjekt, postavy; postihne vztah mezi nimi a způsob, jak jsou textem vytvářeny;
- rozezná typy promluv (přímá řeč, nepřímá řeč, polopřímá řeč, neznačená přímá řeč);
- rozezná vyprávěcí způsoby, rozliší dialog a monolog (včetně vnitřního monologu);
- nalezne v textu motiv, téma;
- orientuje se v principech kompoziční výstavby textu, rozezná kompoziční postupy (např. chronologický, retrospektivní);
- analyzuje jazykové prostředky a jejich funkci v textu;
- analyzuje zvukovou a grafickou stránku textu a jejich funkci v textu;
- nalezne v textu tropy a figury (alegorie, aliterace, anafora, apostrofa, dysfemismus, elipsa, epifora, epizeuxis, eufemismus, gradace, hyperbola, inverze, metafora, metonymie, oxymoron, personifikace, přirovnání, řečnická otázka, symbol, synekdocha);
- rozliší vázaný a volný verš;
- určí typ rýmového schématu a jeho pojmenování (sdružený, střídavý, obkročný, přerývaný).

2 Písemná práce

Žák, který koná maturitní zkoušku z českého jazyka a literatury v rámci společné části maturitní zkoušky, prokáže osvojení následujících dovedností:

2.1 vytvoří text podle zadaných kritérií

- zpracuje v písemné práci zadané téma;
- orientuje se v komunikační situaci vymezené zadáním písemné práce;
- zvolí formu písemného projevu adekvátní účelu textu;
- využije znalostí základních znaků funkčních stylů, slohových postupů a útvarů;
- využije informace z výchozích textů (např. textů, grafů, tabulek);

2.2 dovede v písemném projevu funkčně použít jazykové prostředky

- využívá znalostí jazykové normy a kodifikace (pravopis, morfologie, slovtvorba);
- použije jazykové prostředky adekvátní dané komunikační situaci / danému slohovému útvaru;
- prokáže šíři a pestrost slovní zásoby;
- používá pojmenování v odpovídajícím významu;

¹ Blíže viz část C.

2.3 uplatňuje zásady syntaktické a kompoziční výstavby textu

- ovládá zásady výstavby větných celků;
- respektuje formální prostředky textové návaznosti;
- uplatňuje znalost kompozičních principů při tvorbě textu;
- vytvoří myšlenkově ucelený, strukturovaný a koherentní text.

3 Ústní zkouška

Žák, který koná maturitní zkoušku z českého jazyka a literatury v rámci společné části maturitní zkoušky, prokáže osvojení následujících vědomostí a dovedností:

3.1 analyzuje umělecký text

- využije vědomosti získané přečtením celého díla, z něhož pochází výňatek;
- zasadí výňatek do kontextu díla;
- nalezne v textu motiv, téma;
- charakterizuje vypravěče / lyrický subjekt, postavy;
- rozezná vyprávěcí způsoby, rozliší dialog a monolog (včetně vnitřního monologu);
- rozezná typy promluv (přímá řeč, nepřímá řeč, polopřímá řeč, neznačená přímá řeč);
- orientuje se v časoprostoru díla i konkrétního výňatku;
- charakterizuje kompoziční výstavbu díla i konkrétního výňatku;
- analyzuje jazykové prostředky a jejich funkci v textu;
- nalezne v textu tropy a figury (alegorie, aliterace, anafora, apostrofa, dysfemismus, elipsa, epifora, epizeuxis, eufemismus, gradace, hyperbola, inverze, metafora, metonymie, oxymóron, personifikace, přirovnání, řečnická otázka, symbol, synekdocha);
- rozliší vázaný a volný verš;
- určí typ rýmového schématu a jeho pojmenování (sdružený, střídavý, obkročný, přerývaný);
- rozezná na základě textu charakteristické rysy literárních druhů a žánrů;

3.2 charakterizuje literárněhistorický kontext literárního díla

- zařadí literární dílo do kontextu autorovy tvorby, do literárního / obecně kulturního kontextu;

3.3 analyzuje neumělecký text

- přiřadí text k funkčnímu stylu, slohovému útvaru, určí slohový postup (slohové postupy);
- postihne hlavní myšlenku textu;
- oddělí podstatné a nepodstatné informace;
- analyzuje jazykové prostředky a jejich funkci v textu;
- charakterizuje kompoziční výstavbu výňatku;
- rozezná různé možné způsoby čtení a interpretace textu;
- rozliší vyjádření domněnky a tvrzení s různou mírou pravděpodobnosti od faktického konstatování;
- charakterizuje komunikační situaci vytvářenou textem (např. adresát, účel, funkce);

3.4 formuluje výpovědi v souladu s jazykovými normami a se zásadami jazykové kultury.

Část B – Základní specifikace maturitní zkoušky z českého jazyka a literatury

Maturitní zkouška z českého jazyka a literatury ve společné části maturitní zkoušky je koncipována jako zkouška komplexní. Skládá se z didaktického testu, písemné práce a ústní zkoušky. Váhy dílčích zkoušek pro celkové hodnocení jsou v poměru 1 : 1 : 1.

1 Didaktický test

Předmětem této dílčí zkoušky jsou základní jazykové a literární znalosti a dovednosti. V didaktickém testu jsou zastoupeny otevřené úlohy se stručnou odpovědí a různé typy uzavřených úloh (s jednou správnou odpovědí): úlohy multiple-choice (s výběrem ze 4 alternativ); svazky dichotomických úloh (s dvoučlennou volbou); úlohy přiřazovací; úlohy uspořádací. Testové úlohy mají různou bodovou hodnotu. V průběhu testování není žákovi dovoleno používat žádné pomůcky vyjma psacích potřeb.

V následující tabulce je uvedeno orientační procentuální zastoupení skupin požadavků k maturitní zkoušce v didaktickém testu:

	Zastoupení v testu (v %)
Pravidla českého pravopisu (1.1)	10–20
Slovo, věta, souvětí (1.2; 1.3; 1.4)	25–35
Porozumění textu (1.5)	20–30
Charakter textu a jeho výstavba (1.6; 1.7)	10–20
Literární historie a literární teorie (1.8; 1.9)	10–20

2 Písemná práce

V rámci písemné práce jsou ověřovány dovednosti spojené s produkcí textu. Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání stanoví pro každé zkušební období několik různorodých zadání, v počtu stanoveném vyhláškou. Součástí zadání mohou být výchozí texty různého charakteru (např. písmenný text, graf, tabulka, mapa, obrázek, schéma včetně jejich kombinací). Žák si z nabídky vybírá jedno zadání.

Stanovený rozsah písemné práce je uveden na testovém sešitu. V průběhu testování mohou žáci používat Pravidla českého pravopisu, žádné další pomůcky vyjma psacích potřeb není dovoleno používat. Písemná práce je hodnocena podle centrálně zpracované metodiky.

3 Ústní zkouška

Předmětem ústní části zkoušky jsou praktické komunikační dovednosti a přiměřená analýza a interpretace uměleckého i neuměleckého textu, a to s využitím vědomostí a dovedností získaných v průběhu vzdělávání na daném typu střední školy.

Žák odevzdává řediteli školy seznam 20 literárních děl sestavený na základě kritérií pro výběr maturitních zadání k ústní zkoušce v termínu stanoveném prováděcí vyhláškou. Žákův seznam je zároveň seznamem jeho maturitních zadání, resp. seznamem pracovních listů, z nichž si žák před zkouškou losuje jeden. Pracovní list dostává žák až po vylosování zadání, ústní zkoušku koná s pracovním listem.

V průběhu ústní zkoušky není žákovi dovoleno používat žádné pomůcky vyjma pracovního listu a psacích potřeb. Ústní zkouška je hodnocena podle centrálně zpracované metodiky.

3.1 Kritéria pro výběr maturitních zadání k ústní zkoušce

Žák vybírá 20 literárních děl	Světová a česká literatura do konce 18. století	min. 2 literární díla
	Světová a česká literatura 19. století	min. 3 literární díla
	Světová literatura 20. a 21. století	min. 4 literární díla
	Česká literatura 20. a 21. století	min. 5 literárních děl

Seznam literárních děl, z něhož žák vybírá, sestavuje škola. Pro školní seznam literárních děl platí základní pravidla:

- minimální celkový počet nabízených literárních děl je 60, horní hranice není stanovena;
- za literární dílo je považováno komplexní dílo, nikoli jeho část (např. Karel Jaromír Erben: Kytice, nikoli Karel Jaromír Erben: Polednice);
- u literárního díla ze světové literatury je specifikováno vydání.

Pro žákův seznam literárních děl platí základní pravidla:

- minimálně dvěma literárními díly musí být v seznamu zastoupena próza, poezie, drama;
- seznam může obsahovat maximálně dvě díla od jednoho autora.

3.2 Pracovní listy

Pracovní list obsahuje:

- a) výňatek z uměleckého textu;
- b) výňatek z neuměleckého textu;
- c) strukturu zkoušky.

Struktura ústní zkoušky je tvořena třemi částmi:

1. analýza uměleckého textu;
2. literárněhistorický kontext literárního díla;
3. analýza neuměleckého textu.

Za přípravu pracovních listů odpovídá škola. Škola může využít pracovní listy vyvíjené Centrem pro zjišťování výsledků vzdělávání v rámci metodické podpory školám. Pro vývoj pracovních listů platí základní pravidla:

- struktura zkoušky je závazná a nelze ji měnit;
- výňatek z uměleckého textu musí pocházet z literárního díla, které je zadáním zkoušky;
- mezi výňatkem z uměleckého a neuměleckého textu nemusí být souvislost;

- rozsah pracovního listu nepřesáhne rozsah dvou stran formátu A4 (měřítko: písmo Times New Roman, velikost 11, řádkování jednoduché), minimální rozsah není stanoven;
- o rozsahu pracovního listu rozhoduje také funkčnost daných výňatků.

Část C – Seznam autorů literárních děl, literárních žánrů, směrů a hnutí

Seznam autorů literárních děl, literárních žánrů, směrů a hnutí vymezuje rozsah vědomostí, jehož osvojení bude ověřováno prostřednictvím didaktického testu z českého jazyka a literatury. Seznam je koncipován jako seznam naukový – jde o výčet literárních žánrů, literárních epoch, směrů a autorů literárních děl, kteří se v úlohách didaktického testu mohou objevovat a o nichž by měl mít maturant základní povědomí. Jednotlivé položky v seznamu nelze chápat jako izolované jednotky, literárněhistorický vývoj je vždy nutné vnímat v souvislostech.

1 Literární epochy, směry, proudy, hnutí a skupiny

Antika

Středověk

Renesance a humanismus

Baroko

Klasicismus a osvícenství

Preromantismus a romantismus

Realismus a naturalismus

Literární moderna (symbolismus, impresionismus, dekadence)

Modernismus a avantgarda (expresionismus, dadaismus, futurismus, poetismus, surrealismus)

Existencialismus

Socialistický realismus

Magický realismus

Absurdní drama

Postmodernismus

májovci, ruchovci, lumírovci

Česká moderna

generace buřičů

Devětsil

Skupina 42

prokletí básníci

lost generation (ztracená generace)

beat generation (beatnici)

2 Vybraní autoři literárních děl, anonymní díla

Světová literatura do konce 18. století

Epos o Gilgamešovi	GIOVANNI BOCCACCIO
Bible (Starý zákon a Nový zákon)	FRANÇOIS VILLON
HOMÉR	MIGUEL DE CERVANTES
EZOP	WILLIAM SHAKESPEARE
SOFOKLES	MOLIÈRE
OVIDIUS	DANIEL DEFOE
Píseň o Rolandovi	JONATHAN SWIFT
DANTE ALIGHIERI	VOLTAIRE
FRANCESCO PETRARCA	JOHANN WOLFGANG GOETHE

Česká literatura do konce 18. století

KONSTANTIN A METODĚJ	Mastičkář
Kristiánova legenda	Podkoní a žák
Hospodine, pomiluj ny	JAN HUS
KOSMAS	VÁCLAV HÁJEK Z LIBOČAN
Alexandreida	JAN AMOS KOMENSKÝ
Kronika tak řečeného Dalimila	BEDŘICH BRIDEL

Světová literatura 19. století

WALTER SCOTT	GUSTAVE FLAUBERT
JANE AUSTENOVÁ	FJODOR MICHAJLOVIČ DOSTOJEVSKIJ
GEORGE GORDON BYRON	CHARLES BAUDELAIRE
ALEXANDR SERGEJEVIČ PUŠKIN	LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ
HONORÉ DE BALZAC	HENRIK IBSEN
VICTOR HUGO	JULES VERNE
ALEXANDRE DUMAS	ÉMILE ZOLA
EDGAR ALLAN POE	OSCAR WILDE
NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOL	JEAN ARTHUR RIMBAUD
CHARLES DICKENS	ANTON PAVLOVIČ ČECHOV
WALT WHITMAN	

Česká literatura 19. století

JOSEF DOBROVSKÝ	BOŽENA NĚMCOVÁ
JOSEF JUNGMANN	KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ
FRANTIŠEK LADISLAV ČELAKOVSKÝ	JAN NERUDA
JOSEF KAJETÁN TYL	JOSEF VÁCLAV SLÁDEK
KAREL HYNEK MÁCHA	SVATOPLUK ČECH
KAREL JAROMÍR ERBEN	ALOIS JIRÁSEK
Rukopis královédvorský	JAROSLAV VRCHLICKÝ
Rukopis zelenohorský	VILÉM MRŠTÍK

Světová literatura 20. století

THOMAS MANN
GUILLAUME APOLLINAIRE
JAMES JOYCE
FRANZ KAFKA
BORIS PASTERNAK
MICHAIL BULGAKOV
ERICH MARIA REMARQUE
ERNEST HEMINGWAY
JOHN STEINBECK
GEORGE ORWELL

SAMUEL BECKETT
TENNESSEE WILLIAMS
ALBERT CAMUS
ALEXANDR SOLŽENICYN
FRIEDRICH DÜRRENMATT
JACK KEROUAC
WILLIAM STYRON
GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ
UMBERTO ECO

Česká literatura 20. století

ANTONÍN SOVA
PETR BEZRUČ
OTOKAR BŘEZINA
STANISLAV KOSTKA NEUMANN
VIKTOR DYK
FRÁŇA ŠRÁMEK
IVAN OLBRACHT
JAROSLAV HAŠEK
JAROSLAV DURYCH
KAREL ČAPEK
VLADISLAV VANČURA
JAROSLAV HAVLÍČEK
JIŘÍ WOLKER
VÍTĚZSLAV NEZVAL
JAROSLAV SEIFERT
FRANTIŠEK HALAS
VLADIMÍR HOLAN

JAN WERICH – JIŘÍ VOSKOVEC
FRANTIŠEK HRUBÍN
JIŘÍ KOLÁŘ
BOHUMIL HRABAL
JIŘÍ ORTEN
JAN SKÁCEL
LADISLAV FUKS
JOSEF ŠKVORECKÝ
ARNOŠT LUSTIG
LUDVÍK VACULÍK
PAVEL KOHOUT
MILAN KUNDERA
OTA PAVEL
ZDENĚK SVĚRÁK – LADISLAV SMOLJAK
VLADIMÍR PÁRAL
JOSEF TOPOL
VÁCLAV HAVEL

3 Literární žánry

anekdota
bajka
balada
cestopis
elegie
epigram
epos
fantasy
kaligram

komedie
kronika
legenda
mýtus
novela
óda
pásmo
píseň
poema

pohádka
pověst
povídka
román
sci-fi
sonet
romance
tragédie

Část D – Příklady testových úloh, zadání písemné práce a pracovního listu k maturitní zkoušce z českého jazyka a literatury

1 Příklady testových úloh

1.1 Žák ovládá pravidla českého pravopisu

1 Ve které z následujících vět je pravopisná chyba?

- A) Ze zahraniční stáže se vrátil nabytý zkušenostmi.
- B) Zadaný úkol z literárního semináře odevzdal zcela odbytý.
- C) Zpěvačku každý den zahrnoval květinami neodbytný citel.
- D) Ze svého rodinného domu chtěl udělat nedobytnou pevnost.

Řešení: A)

2 Které z následujících souvětí neobsahuje chybu v interpunkci?

- A) Když venku hustě sněží a fouká vítr, je lepší, zůstat doma v teple.
- B) Malé děti se velmi rychle naučí, jak si vynutit to, po čem zrovna touží.
- C) Očekáváme, že do konce dubna budou teploty poměrně vysoké pak, ale zima opět udeří v plné síle.
- D) Když se sníží počet dětí, které začínají kouřit o pouhá 2 procenta, bude o 4 tisíce dětských kuřáků méně.

Řešení: B)

3 Rozhodněte o každém z následujících souvětí, zda je napsáno pravopisně správně (A), či nikoli (N):

	A	N
3.1 Zájemci o pěstounskou péči podstupují zdlouhavý správní proces, během něhož je jim zpravidla jejich úmysl vymlouván.	☐	☐
3.2 Horským průsmykem vedla daleko užší a nebezpečnější stezka, než s jakými jsme se dosud setkávali, ale vyhnout jsme se jí nemohli.	☐	☐
3.3 Protože mu každodenní konflikty s proslulým výtvarníkem ubíraly síly, toužil spolupracovat s nějakým skromně vystupujícím umělcem.	☐	☐
3.4 Mnoho bývalých diktátorů zahájilo svůj nástup k moci krvavým zvržením předchozí vlády, poté izolovali stát od vyspělého světa.	☐	☐

Řešení: 3.1 – ANO; 3.2 – ANO; 3.3 – ANO; 3.4 – NE

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 4

(1) Na knižních pultech se objevila nová detektivka světoznámého norského autora Jo Nesbøho, jež se jmenuje Sněhulák. Její vydání bylo trefně naplánováno na období podzimu, než přijde první sníh. Proč? Právě s prvními sněhovými vločkami totiž přichází Sněhulák...

(2) Než si knihu blíže představíme, je nutné zmínit několik zásadních skutečností. Raději nečtete anotaci ke knize na záložce, ta totiž prozrazuje víc, než je zdrávo. Nezačínejte číst Sněhuláka večer. Neusnuli byste, a to nejen kvůli permanentnímu strachu, ale i kvůli touze zdolat všech pět set stran najednou.

(3) O čem tedy kniha je? Proslulí detektiv Harry Hole, k němuž už čtenáři mají blízký vztah, v ní řeší sériové vraždy žen. Činy chladnokrevného vraha jsou motivovány traumatickou zkušeností z dětství, jež z něj vytvořila úchylné monstrum. Postupuje velmi promyšleně a podle precizně vypracovaného plánu, jednotlivé střípky složité mozaiky tak do sebe logicky zapadají. Poznávacím znamením hrůzných vražd je sněhulák, jehož přítomnost na zahradě před domem napovídá, že vrah si už pohrává se svou další obětí.

(4) Zápletka je sice ďábelsky jednoduchá, ale přitom natolik děsivá, že letos bude mnoho českých čtenářů čekat na sníh v obavách. Autorův styl je úsporný, kniha nepostrádá dynamičnost. Harry Hole je pořád stejný – sympatický workoholik, jenž stále lépe zvládá své alkoholické excesy. Detektivovi dedukční schopnosti jsou bravurní, čtenáři nebudou ochuzeni ani o skutečně dramatické scény a pořádnou honičku.

(5) Je sice pravda, že občas je utrpení protagonistů zlehčováno a vyšetřovací metody některých policistů připomínají věštění z křišťálové koule, ale to jsou jen malé vady na kráse detektivky, jež je jinak dokonalá. Nesbø opět potvrdil, že jeho Harry Hole patří k nejvýznamnějším postavám detektivních románů současnosti.

(kultura.zpravy.idnes.cz, upraveno)

4 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

(Hledaná slova se nacházejí ve třetím až pátém odstavci výchozího textu.)

Řešení: proslulý, obětí, detektivovy, současnosti

1.2 Žák provede slovotvornou a morfologickou analýzu slovního tvaru

1 Která z následujících možností obsahuje příslovce?

- A) Ráno jsem se musel přemlouvat, abych vstal z postele.
- B) Odpoledne mám spojené s odpočinkem a jízdou na kole.
- C) Při loňských povodních hasičům pomáhalo okolo třiceti lidí.
- D) Na hory nepojedu, protože si chci ušetřit na cestu kolem světa.

Řešení: A)

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 2

Na minulých olympijských **hrách** dosáhli čeští sportovci největšího počtu vítězství v historii.

(CZVV)

2 Určete mluvnické kategorie slovního tvaru zvýrazněného ve výchozím textu.

Řešení: 6. pád, číslo množné, rod ženský

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 3

Otcem Terence Stevena McQueena byl cirkusový pilot, jenž jeho matku opustil ještě před porodem. Julia Ann byla alkoholička a prostitutka, a protože výchovu nezvládala, svěřila tříletého syna do péče **svých rodičů**, kteří žili na farmě Steveova prastrýce Clauda. McQueen na něj vzpomínal v dobrém: „Byl to dobrý člověk, silný a férový. Hodně jsem se od něj naučil.“ Ve čtyřech letech dostal od Clauda červenou tříkolku, což u něj probudilo **fascinaci závodění**. V osmi letech si ho matka znovu vzala k sobě, ale malý Steve, dyslektický a částečně hluchý kvůli prodělané ušní infekci, u ní štěstí nenašel. Nevlastní otec ho často bil a vzpurný chlapec raději v devíti letech utekl a žil na ulici. Stal se členem gangu **mladistvých zlodějíčků**, a tak matka raději zařídila, aby se vrátil k prastrýci na farmu. O tři roky později se ještě jednou pokusila **dostát mateřské roli**.

(Cinema 4/2013, upraveno)

3 Která z následujících úprav odstraňuje jazykovou chybu ve výchozím textu?

(Posuzovaná slovní spojení jsou ve výchozím textu zvýrazněna.)

- A) místo *svých rodičů* má být *svým rodičům*
- B) místo *fascinaci závodění* má být *fascinaci závoděním*
- C) místo *dostát mateřské roli* má být *dostát mateřské role*
- D) místo *mladistvých zlodějíčků* má být *mladiství zlodějíčci*

Řešení: B)

1.3 Žák vystihne význam pojmenování

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

Když jsem já do Hradce přibyl, patřil mezi města národně nejprobudilejší. Byl čas vlasteneckého nadšení a politického, mocného rozruchu. Vláda stavěla se příkře nepřátelsky proti českému národu, proti jeho politickým, národním, osvětovým požadavkům a snahám. Byl čas vládních útisků i statečného odporu, byla doba perzekucí a vytrvalého, obětivého boje, národních projevů, hlučných, mohutných táborů politických.

(V. Kovářik, *Když velcí byli malí*)

1 Které z následujících slov je v kontextu výchozího textu synonymem slova **osvětový**?

- A) umělecký
- B) vzdělávací
- C) mezinárodní
- D) hospodářský

Řešení: B)

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 2

„Křivá přísaha je těžký hřích i zločin. Poděkujte Bohu, že jste se jí nedopustil, protože vám v tom bylo v poslední chvíli zabráněno. Nemohu vás tedy bohužel odsoudit, neboť tento zločin nebyl vykonán. Pokud se týká ostatních vašich provinění, například výhrůžek rodině Augustýnových, zatažení Jeho Milosti do tohoto politováníhodného případu a vašich machinací, kterých jste se dopustil vůči firmě Khlesl & Langenfels, tak není vyloučeno, že tento soud zanedlouho nevznesse obžalobu v tomto směru.“

(R. Dübello, *Strážci Dáblů bible, upraveno*)

2 Která z následujících možností **neodpovídá** významu slovního spojení z výchozího textu **dopustit se machinací**?

- A) kout pikle
- B) strojit pletichy
- C) projevit očividné patolízalství
- D) mít zákeřné postranní úmysly

Řešení: C)

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 3

Ve svých textech jsi častokrát vypravěčem příběhu. Jak poznáš, že jsi našel příběh pro písničku?

Když mám pocit, že se o tom dají napsat dvě sloky a že to má začátek i konec.

Na nové desce je písnička Zloděj života, podle mě vrcholný moment alba. Její příběh je skutečný?

Některé věci jsou určitě licence, nicméně z osmdesáti procent je to skutečný příběh jednoho mého kamaráda. Byl klasickým modelem nešťastníka a byl mi hodně blízký.

Chtěl jsi tomu člověku tou písničkou postavit pomník?

Neřekl bych, že bych k němu cítil nějaký dluh. Ani jsem ho nechtěl nějak adorat, protože za zloděje života беру i jeho. Dostal dar života a bál se ho použít. Nechal se převálcovat maminkou. Daleko viditelnější bývá role agresora, ale zloději života mohou být i lidé, kteří si ho nechají ukrást a svým chováním umožňují existenci agresorů.

(z rozhovoru s P. Fialou, www.novinky.cz, upraveno)

3 Ve kterém z následujících úseků výchozího textu se neuplatňuje obraznost?

- A) nechal se převálcovat maminkou
- B) dostal dar života a bál se ho použít
- C) tomu člověku tou písničkou postavit pomník
- D) mám pocit, že se o tom dají napsat dvě sloky

Řešení: D)

1.4 Žák provede syntaktickou analýzu věty jednoduché a souvětí

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

Letos na jaře opustila Ivana svého muže kvůli jeho přehnané zálibě v pití.

(CZVV)

1 Vypište z výchozího textu slovo, které má ve větě platnost předmětu.

Řešení: muže

2 Která z následujících vět neobsahuje syntaktický nedostatek?

- A) Opravdu jsme nečekali s tak velikou účastí.
- B) Uvažujete příští rok s nákupem ojetého auta?
- C) Rychle pracoval na dokončení svého projektu.
- D) Přemýšlel jste na tom od včera alespoň trochu?

Řešení: C)

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 3

Dítě se v rodině učí jednak respektovat názory a postoje druhých lidí, a proto sdílet jejich problémy.

(V. Holeček a kol., *Psychologie pro právníky, upraveno*)

3 Která z následujících možností odstraňuje nedostatek ve výstavbě věty?

- A) Dítě se v rodině učí jednak respektovat názory a postoje druhých lidí a sdílet jejich problémy.
- B) Dítě se v rodině učí jednak respektovat názory a postoje druhých lidí, jednak sdílet jejich problémy.
- C) Dítě se v rodině učí jednak respektovat názory a postoje druhých lidí nebo sdílet jejich problémy.
- D) Dítě se v rodině učí jednak respektovat názory a postoje druhých lidí, dokonce i sdílet jejich problémy.

Řešení: B)

4 Přiřadte k následujícím druhům vedlejších vět (4.1–4.3) souvětí, v němž se vyskytuje příslušná vedlejší věta (A–E):

(Každé souvětí z nabídky A–E můžete přiřadit pouze jednou.)

- 4.1 vedlejší věta příslovečná účelová _____
- 4.2 vedlejší věta příslovečná příčinná _____
- 4.3 vedlejší věta příslovečná podmínková _____

- A) Chtěli jsme vám napsat, abyste přijeli v sobotu na posvícení.
- B) Aby měl větší šance na trhu práce, přihlásil se na vysokou školu.
- C) Nechtěl jsem se s tebou neustále hádat, a proto jsem ti začal raději lhát.
- D) Pokud jsou na povrchu substrátu vidět kořeny, měli bychom květinu velmi rychle přesadit.
- E) Přijal pozvání do luxusního hotelu, protože po prožitých nepříjemnostech potřeboval nutně odpočinek.

Řešení: 4.1 – B); 4.2 – E); 4.3 – D)

1.5 Žák prokáže porozumění celému textu i jeho částem

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

V Itálii se zrodila vývojová etapa evropské kultury navazující na odkaz řeckého a římského umění. Rozvoj řemesla a obchodu zrychlily námořní objevy, vynález knihtisku i přírodovědné poznatky oslabující vliv církevních dogmat ve vnímání a hodnocení světa. Pojem označuje i umělecký styl této epochy, který vyznával ideál svobodného a tvořivého individua, jehož sebevědomí není určováno jen rodovými šlechtickými privilegii a omezováno jednostranným výkladem bible, a zdůrazňoval právo a schopnost člověka poznávat svět a sebe sama smyslovým vnímáním, cítěním i samostatným úsudkem.

V umění vedle biblických a mytologických látek, které byly nově interpretovány jako emocionálně bohatá podobenství lidských osudů, se stále častěji objevovala témata světská vyjadřující pocit životní plnosti a radosti, a to nejen v námětech ze života vysoké šlechty, ale i ze života měšťanstva. Rozvíjelo se nové pojetí obrazu milostného vztahu, zdůrazňující individuální přirozenost citu a právo na intimitu, důležité místo má i obraz exteriéru a volné přírody rozšiřující přirozený životní prostor člověka.

(L. Lederbuchová, Průvodce literárním dílem, upraveno)

1 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda je v souladu s informacemi obsaženými ve výchozím textu (A), či nikoli (N):

	A	N
1.1 Množství vynálezů a širší vhlad do přírodovědných oborů způsobily, že lidé přestali dodržovat boží přikázání.	☐	☐
1.2 V umění popisované vývojové etapy se projevovovala tendence aktualizovat dříve zpracovaná témata s důrazem na citovost.	☐	☐
1.3 Popisovaný pojem pojmenovává nejen epochu vyznačující se mimo jiné zájmem o člověka, ale také umělecký směr té doby.	☐	☐
1.4 V popisovaném období se důraz na bezprostřední projevení citů odráží i v umění, které milostné vztahy nejčastěji realizuje v těsném sepětí s přírodou.	☐	☐

Řešení: 1.1 – NE; 1.2 – ANO; 1.3 – ANO; 1.4 – NE

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 2

Policie ČR apeluje na veřejnost, aby byla opatrná v případě jakékoliv SMS zprávy zaslané z neznámého telefonního čísla. Kódy zaslané společnostmi, u kterých jste registrováni, nikomu nepřeposílejte! Chraňte je důkladně před zneužitím!

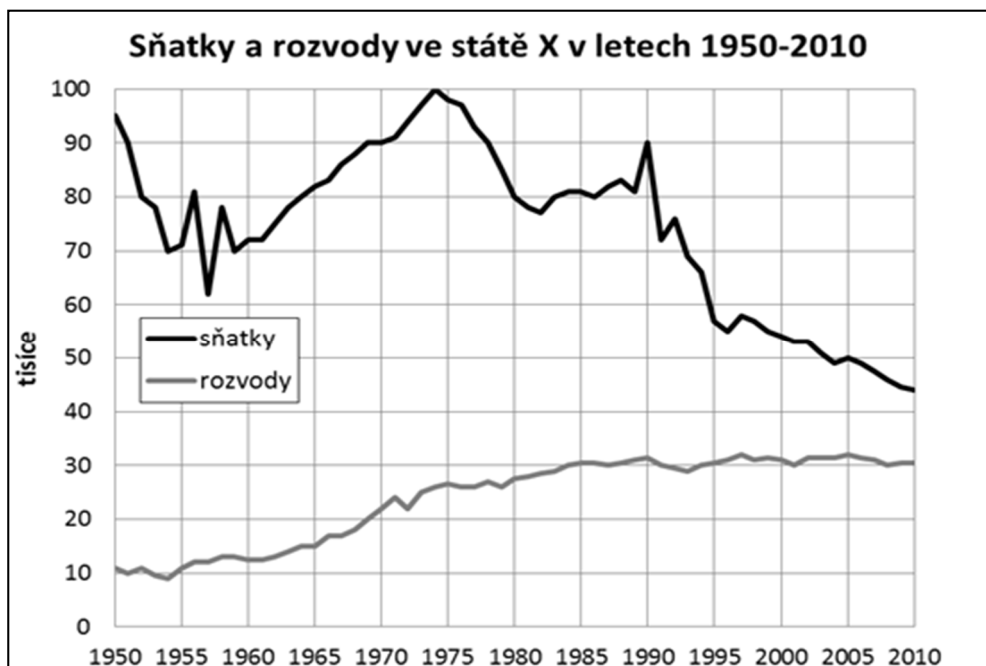
(www.policie.cz, upraveno)

2 Která z následujících komunikačních funkcí je ve výchozím textu dominantní?

- A) opatrná rada
- B) zdvořilá prosba
- C) neodkladný rozkaz
- D) naléhavé doporučení

Řešení: D)

VÝCHOZÍ GRAF K ÚLOZE 3

(CZVV)

3 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda je v souladu s informacemi obsaženými ve výchozím grafu (A), či nikoli (N):

	A	N
3.1 V letech 1995–2000 byl oproti období 1970–1975 počet rozvodů větší.	☐	☐
3.2 Největší rozdíl mezi počtem sňatků a rozvodů byl zaznamenán na začátku 50. let 20. století, v letech 2005–2010 byl tento rozdíl výrazně menší.	☐	☐
3.3 Zatímco křivka znázorňující počet rozvodů se v období 1990–2010 příliš nezměnila, počet sňatků ve stejném období má setrvale vzestupnou tendenci.	☐	☐
3.4 Při srovnání jednotlivých pětiletých intervalů byl největší propad v počtu uzavřených sňatků zaregistrován v letech 1950–1955, s touto situací lze srovnávat pouze období 1975–1980.	☐	☐

Řešení: 3.1 – ANO; 3.2 – ANO; 3.3 – NE; 3.4 – NE

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 4–5

Společenství vlastníků

Nesvadbova 15

397 19 Písek

Městský úřad

Odbor vnitřních věcí

Fibichova 250

397 19 Písek

Písek 25. března 2012

Stížnost na pana Netečného

Vážený,

bydlíme v ulici Nesvadbova 15, Písek. Dne 8. 1. 2012 se do našeho panelového domu přistěhoval pan Netečný. Nastěhoval se do bytu po paní Slámové, která v září 2011 zemřela.

Od svého nastěhování se pan Netečný soustavně věnuje rekonstrukci bytu, ačkoli byl tento byt zrekonstruován nedávno. Zakázku vykonává stavební firma Kladívko a syn, která je zapsaná v živnostenském rejstříku od 1. 1. 2010. Firma pracuje v bytě každý den až do pozdních večerních hodin, a my jsme tedy neustále vystaveni nadměrnému hluku.

Zpočátku jsme chtěli vše vyřešit domluvou. Dne 28. 1. 2012 jsme proto požádali pana Netečného, zda by nemohl omezit časový interval stavebních prací od 8.00 do 18.00. Na náš návrh reagoval jednoznačným odmítnutím. Dne 4. 2. 2012 jsme ho dopisem určeným do vlastních rukou vyzvali, aby začal problém s hlukem řešit, dosud se však nic nezměnilo. Pan Netečný se chová přesně dle svého příjmení.

Ve vyhlášce města je uvedeno: podle zákona nesmí vlastník nebo nájemce bytu či domu své sousedy obtěžovat hlukem nad míru přiměřenou poměrům. Proto jsme se dne 8. 3. 2012 obrátili na hygienickou stanici a nechali si míru hluku změřit. Provedené měření prokázalo nadlimitní hluk (posudek příkládáme v příloze).

Žádáme Vás proto, abyste učinili moudré rozhodnutí v zájmu nás, Vašich dosud věrných voličů.

S pozdravem

František Lopata, jednatel společenství vlastníků

(CZVV)

4 Který z následujících úseků výchozího textu obsahuje nejméně podstatnou informaci z hlediska účelu textu?

- A) Na náš návrh reagoval jednoznačným odmítnutím.
- B) Nastěhoval se do bytu po paní Slámové, která v září 2011 zemřela.
- C) Proto jsme se dne 8. 3. 2012 obrátili na hygienickou stanici a nechali si míru hluku změřit.
- D) Firma pracuje v bytě každý den až do pozdních večerních hodin, a my jsme tedy neustále vystaveni nadměrnému hluku.

Řešení: B)

- 5 Který z následujících úseků výchozího textu vykazuje v největší míře prvky přímé manipulace?
- A) Zpočátku jsme chtěli vše vyřešit domluvou.
 - B) Pan Netečný se chová přesně dle svého příjmení.
 - C) Žádáme Vás proto, abyste učinili moudré rozhodnutí v zájmu nás, Vašich dosud věrných voličů.
 - D) Od svého nastěhování se pan Netečný soustavně věnuje rekonstrukci bytu, ačkoli byl tento byt zrekonstruován nedávno.

Řešení: C)

1.6 Žák rozezná základní charakter textu

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

Jejich velitel, kapitán Levinski, kterého však každý oslovoval Benjamin, byl původem polský Žid, hovořil však francouzsky, jako by to byla jeho mateřština. Byl to mladík asi pětadvacetiletý, malé postavy, s tuhou černou kšticí a bledou tváří, která byla v této fázi války silně špinavá.

(G. Orwell, *Hold Katalánsku a Ohlédnutí za Španělskou válkou*, upraveno)

- 1 Napište jednoslovný termín označující slohový postup, který se nejvýrazněji uplatňuje ve výchozím textu.

Řešení: popisný (charakterizační)

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 2

Určit přesně okamžik, kdy losi z české krajiny zmizeli, nelze, věrohodné písemné záznamy o jejich přítomnosti a lovu totiž chybí. V novověku bychom proto našli losy už jen v oborách. Do císařské obory u Poděbrad byli roku 1550 přivezeni dva jedinci, roku 1563 další dva. O tři roky později věnoval císař Maxmilián jednoho z nich svému mladšímu bratrovi Ferdinandu Tyrolskému na Křivoklát. Křivoklátský hejtman Václav Oulička si pak v dopise Ferdinandovi postěžoval, že si s losem neví rady, *neb zhryzal všechny třešňové rouby, které pak zaschly*.

(www.vesmir.cz, upraveno)

- 2 Která z následujících možností zdůvodňuje užití kurzivy ve výchozím textu?

- A) citace jiného textu
- B) označení hejtmanovy rady
- C) zdůraznění hlavní myšlenky textu
- D) poznámka autora výchozího textu

Řešení: A)

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 3

Rodina pro dítě představuje prvotní model společnosti, zásadním způsobem ovlivňuje jeho vývoj. Dítě se v rodině učí jednak respektovat názory a postoje druhých lidí, jednak sdílet jejich problémy. Rodina se také snaží formovat dítě podle svého hodnotového schématu, podle vlastní hodnotové hierarchie a přenáší na dítě své normy. „Rodina chce, aby dítě vstoupilo do společnosti s určitým druhem programu“ (Matoušek, 1993). Dítě si z rodiny odnáší představy např. o manželství, o hodnotové hierarchii. Tyto programy přehodnocuje a ponechává si z nich to, co považuje za pozitivní.

(V. Holeček a kol., *Psychologie pro právníky, upraveno*)

3 Která z následujících možností vysvětluje užití uvozovek ve výchozím textu?

- A) citace z jiného díla
- B) Holečkova poznámka
- C) Matouškova přímá řeč
- D) odkaz na příští kapitolu

Řešení: A)

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 4

Já u pramene jsem, a žízní hynu;
horký jak oheň, zuby drkotám;
dlím v cizotě, kde mám svou domovinu;
ač blízko krbu, zimnici přec mám;
nahý jak červ, oděn jak prelát sám;
směji se v pláči, doufám v zoufání;
mně lékem je, co jiné poraní;
mně při zábavě oddech není přán;
já sílu mám, a žádný prospěch z ní,
srdečně přijat, každým odmítán.

(z výboru *Já*, François Villon)

4 Která z následujících možností vystihuje dominantní jazykové prostředky užitá ve výchozím textu?

- A) slangové prostředky
- B) argotické prostředky
- C) knižní až archaické prostředky
- D) interdialektické až nářeční prostředky

Řešení: C)

1.7 Žák analyzuje výstavbu výpovědi a textu

1 Seřadte jednotlivé části textu (A–E) za sebou tak, aby byla dodržena textová návaznost:

A) A taky jsou tam obchody plné mšic a sladké šťávy... Mravenec jde a jde stále kupředu za svou vidinou po nekonečné koleji. Náčelník stanice je zlomyslný mužík.

B) Koleje se lesknou na slunci a po jedné z nich se řítí mravenec. Náčelník stanice ho dobře vidí! Mravenec leze po koleji, i když u tratě je zřetelný nápis CHODITI PO KOLEJÍCH ÚŘEDNĚ ZAKÁZÁNO.

C) Věří, že se po kolejích dostane do Prahy a potom... Představuje si Prahu jako obrovské mraveniště, nad kterým se pnou Hradčany ze suchého jehličí. V nekonečných chodbách tohoto mraveniště žije téměř milion černých mravenců a spisovatel Ondřej Sekora.

D) Mravenec je prostřáček. Úřední nápis ho vzruší stejně málo jako třeba světová válka. Mravenec má jiné starosti než sledovat, co si na sebe lidi vymyslili. Má svůj cíl.

E) Nechá mravenci v příhodný okamžik přehodit výhybku a mravenec – nic netuše – se tím pádem metr po metru blíží k Chebu.

(J. Suchý, *Sto povídek aneb nesplněný plán*, upraveno)

1.1 _____

1.2 _____

1.3 _____

1.4 _____

1.5 _____

Řešení: B); D); C); A); E)

2 Seřadte jednotlivé části textu (A–E) za sebou tak, aby byla dodržena textová návaznost:

A) Mladík odpověděl, že si nedělá starosti, protože cokoli zažije s ní, má pro něho půvab dobrodružství.

B) Odpověděla (s neobratnou koketností), že byli někdy velice příjemní, ale co prý z toho měla, když byla obtížena kanystrem a musila se s nimi rozloučit dřív, než si stačila něco začít.

C) Dívka oponovala; pokud jim došel uprostřed cesty benzín, bylo to prý vždycky dobrodružství pouze pro ni, protože mladík se schoval a ona musela zneužívat svého půvabu: stopnout auto, nechat se odvézt k nejbližší pumpě, znovu stopnout auto a vrátit se s kanystrem zpět.

D) Rafička na měřiči benzínu klesla najednou k nule. Mladý řidič osobního auta prohlásil, že je to k vzteku, kolik to auto žere. „Jenom, abychom zas nezůstali stát bez benzínu,“ prohlásila dívka (asi dvaadvacetiletá) a připomněla řidiči několik míst na mapě vlasti, kde se jim to již stalo.

E) Mladík se otázel dívky, zda šoféři, kteří ji vezli, byli tak nepříjemní, že mluví o svém úkolu jako o příkoří.

(M. Kundera, Směšné lásky, upraveno)

- 2.1 _____
2.2 _____
2.3 _____
2.4 _____
2.5 _____

Řešení: D); A); C); E); B)

1.8 Žák se orientuje ve vývoji české a světové literatury

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

Přestože za tvůrce slova robot je ve světě považován *****, my díky spisovatelově poctivosti dobře víme, že otcem tohoto kultovního slova je jeho bratr. Autor slavné divadelní hry ●●●●●, v níž slovo robot zaznělo poprvé, to na sebe prozradil v Lidových novinách roku 1933. Nebyl však prvním spisovatelem, který s ideou umělé bytosti podobné člověku ve svém díle pracoval. Jak sám přiznal, po čase si uvědomil, že v podstatě nově pojal židovskou legendu o Golemovi. Ostatně jde o jeden ze stěžejních principů autorovy tvorby – jeho zpracování fantastických motivů nespočívá primárně v jejich absolutní novosti, ale v jejich originální modernizaci, jak ostatně dokázal i ve svých mistrovských hrách *Věc Makropulos* a *Bílá nemoc*.

(Učitelské noviny 9/2015, upraveno)

1

- 1.1 Napište jméno a příjmení spisovatele, které patří na první vynechané místo (*****) ve výchozím textu.
- 1.2 Napište název divadelní hry, který patří na druhé vynechané místo (●●●●●) ve výchozím textu.

Řešení: 1.1 – Karel Čapek; 1.2 – R.U.R.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 2

Na přelomu 18. a 19. století se jako reakce proti racionalismu objevuje umělecký směr, který akcentuje citovost, individualitu a tvůrčí svobodu autora. Nadvláda antiky končí návratem k estetickým hodnotám středověku.

Námětem literární tvorby se stává touha po svobodě a rovnosti lidí. Odcizení se světu a z toho vyplývající samota hrdiny by mohla být překonána silnou láskou, ta je ale často nenaplněná a končí tragicky. Hrdinou bývá člověk vyděděný ze společnosti, takový je například bývalý galejník Jean Valjean z knihy *Bídníci* od Victora Huga.

(A. Bauer, *Čeština na dlani*, upraveno)

- 2 Napište umělecký směr, který je charakterizován ve výchozím textu.

Řešení: romantismus

3 Přiřadte ke každé z následujících charakteristik (3.1–3.4) příslušného spisovatele (A–F):

(Každého spisovatele z nabídky A–F můžete přiřadit pouze jednou.)

- 3.1 Po roce 1968 nesměl několik let oficiálně publikovat, přesto nikdy neodešel do emigrace. Řada jeho děl vycházela v samizdatu a exilu. Ve svých prózách často využívá „nekonečný“ proud řeči. Příznačná je pro něj poetizace všednosti a postavy pábitelů – osobitých vypravěčů a ztřeštěných snílků. _____
- 3.2 Celosvětově proslavený spisovatel po sovětské okupaci emigroval do Francie. Ve svém prvním románu, pro nějž je typické kolísání mezi tragičností a fraškou, popsal absurditu 50. let v Československu. Kniha zaujme i neobvyklou kompozicí – události jsou nazírány z úhlu pohledu několika postav. _____
- 3.3 Jeho tvorba je výrazně ovlivněna vlastními zkušenostmi z války (např. útěk z transportu smrti). Stěžejním tématem jeho děl je holokaust, hlavními postavami jsou bezbranní, obyčejní lidé (Židé, velmi často ženy), kteří se dostávají do mezních životních situací. Po emigraci v roce 1968 se usadil v USA. _____
- 3.4 Autor manifestu *Dva tisíce slov* byl přední představitel disentu a vydavatel samizdatové edice Petlice. Těžiště jeho díla spočívá ve fejetonech a v prózách. V jedné knize propojil deníkové záznamy, úvahy i románové prvky, a nejen že tak podal výpověď o jednom roce svého života, ale zprostředkoval i obecnější obraz české společnosti na přelomu 70. a 80. let. _____

(CZVV)

- A) Ladislav Fuks
B) Arnošt Lustig
C) Ludvík Vaculík
D) Milan Kundera
E) Bohumil Hrabal
F) Josef Škvorecký

Řešení: 3.1 – E; 3.2 – D; 3.3 – B; 3.4 – C

4 Přiřaďte ke každé z následujících charakteristik (4.1–4.4) příslušného spisovatele (A–F):

(Každého spisovatele z nabídky A–F můžete přiřadit pouze jednou.)

- 4.1 Ve své básnické sbírce zobrazil sociální a národnostní útisk slezského lidu, vyjádřil jeho vzdor a protipanskou revoltu. V básních se často stylizoval do role mluvčího slezského lidu a mstitele jeho poroby. _____
- 4.2 Významný básník, prozaik a novinář byl jednou z vůdčích osobností generace májovců. Ve svých povídkách se snažil zachytit humorné i groteskně tragické postavy všedního života. Je považován za tvůrce českého fejetonu. _____
- 4.3 Byl průkopníkem české literární kritiky, vydobyl si velké uznání jako novinář a satirik. Poselství jeho epigramů i rozsáhlejších satirických básní je dodnes aktuální. Za svou novinářskou činnost i politickou aktivitu byl poslán do vyhnanství. _____
- 4.4 Uznání si vysloužil nejen jako básník, prozaik a dramatik, ale i jako překladatel francouzské poezie. Byl spoluvůrcem programu české avantgardy a zároveň představitelem její poetické i surrealistické podoby. Jeho díla napsaná po 2. světové válce posloužila komunistické propagandě. _____

(Lexikon české literatury, Kouzelné zrcadlo literatury; upraveno)

- A) Jiří Wolker
B) Jan Neruda
C) Petr Bezruč
D) Vítězslav Nezval
E) Karel Havlíček Borovský
F) Stanislav Kostka Neumann

Řešení: 4.1 – C; 4.2 – B; 4.3 – E; 4.4 – D

5 Přiřaďte ke každé z následujících charakteristik (5.1–5.4) příslušný umělecký směr (A–F):

(Každou možnost z nabídky A–F můžete přiřadit pouze jednou.)

- 5.1 Zdůrazňuje bezprostřední dojmy vyvolané proměnlivostí jevů, snaží se zachytit prchavou náladu okamžiku. Spisovatelé zobrazovali přírodu v její barevnosti, zvucích, hmatových a čichových kvalitách. Obrazy prostředí vypovídají o stavu duše lyrického mluvčího nebo postavy. _____
- 5.2 Je výrazem neklidné doby plné náboženských střetů. Převládá zde citová složka nad racionální, charakteristická je dramatická, mystičnost. Vyznačuje se alegoricky zpracovanými tématy se silnou vnitřní dynamikou, velkou roli hrají kontrasty. V umění převládají látky náboženské. _____
- 5.3 Literární postavy jsou produktem deprimujícího sociálního prostředí, které negativně poznamenává jejich psychiku. Bývají psychicky vychýlené, rozvrácené, jejich chování je určeno především pudově, velkou roli hraje také dědičnost. Spisovatelé se snaží o citově chladnou registraci popisovaných jevů. _____
- 5.4 Hlásí se k odkazu antiky, měřítkem krásy je pravda a rozumovost, je spjatý s myšlenkovým hnutím, které se nazývá osvícenství. Vyznačuje se pevným systémem estetických pravidel, rozlišuje žánry vysoké a nízké. Nejprestižnějším literárním žánrem je tragédie. Její typický protagonista je oddaný myšlenkám státnosti a vládci, v jejich jménu popírá osobní tužby. _____

(L. Lederbuchová, Průvodce literárním dílem, upraveno)

- A) baroko
- B) renesance
- C) klasicismus
- D) surrealismus
- E) naturalismus
- F) impresionismus

Řešení: 5.1 – F; 5.2 – A; 5.3 – E; 5.4 – C

1.9 Žák aplikuje základní znalosti literární teorie na konkrétní text

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 1–2

Vyhřezlý listopad
Něžně mží z šedých mraků
Den vhodný leda snad
k návštěvě koncentráku

Přivstal sis po flámu
Vnímáš to nonkonformně:
Sto koster v pyžamu
Pár bohů v uniformě

Márnice ptá se tě
jestlis už viděl pece
Jen vzhledem k pietě
nezvracíš Vzchop se přece

Ve dvoře stojí kůl
Ty u něj A krev cáká
Je v tobě Žida půl
a půlka esesáka

(R. Malý, Vraní zpěvy)

1 Ve kterém z následujících dvojverší vystupuje lyrický subjekt do popředí nejvýrazněji?

- A) Sto koster v pyžamu / Pár bohů v uniformě
- B) Vyhřezlý listopad / Něžně mží z šedých mraků
- C) Přivstal sis po flámu / Vnímáš to nonkonformně
- D) Den vhodný leda snad / k návštěvě koncentráku

Řešení: C)

2 Které z následujících dvojverší je založeno na kontrastu?

- A) Je v tobě Žida půl / a půlka esesáka
- B) Márnice ptá se tě / jestlis už viděl pece
- C) Ve dvoře stojí kůl / Ty u něj A krev cáká
- D) Přivstal sis po flámu / Vnímáš to nonkonformně

Řešení: A)

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 3

Hluboké ticho. – Kapky hlas
svým pádem opět měří čas.
„Temnější noc! - - - Zde v noční klín
ba lůny zář, ba hvězdný kmit
se vloudí - - tam – je pustý stín,
tam žádný – žádný – žádný svit,
pouhá jen tma přebývá.
Tam všechno jedno, žádný díl –
vše bez konce – tam není chvíl,
nemine noc, nevstane den,
tam času neubývá.

(K. H. Máchu, Máj)

3 Vypište z výchozího textu verš, v němž se vyskytuje epizeuxis.

Řešení: tam žádný – žádný – žádný svit

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 4

Jedno z vysvětlení, proč má kvesal na břicho rudé peří, nabízí dávná mayská *****. Když se podle ní utkal dobyvatel a pozdější guvernér Guatemaly Pedro de Alvarado s posledním vládcem Mayů, národním hrdinou Tecúnem Umánem, létal nad nimi kvesal, průvodce Tecúnovy duše.

Tecún, vyzbrojen jen šípy a oštěpem proti kovovým zbraním kavaleristy na koni, padl po statečném boji s probodnutým srdcem. V tom okamžiku se k němu kvesal snesl a svou hrudí zakryl krvácející ránu, hluboké a smrtelné zranění.

Od té doby má kvesal hrud' a břicho červené, připomínající krev udatného bojovníka. Tehdy také ztratil hlas, znovu ho prý získá, až budou Mayové opět svobodní.

(www.abicko.cz, upraveno)

4 Která z následujících možností patří na vynechané místo (***) ve výchozím textu?**

- A) óda
- B) bajka
- C) satira
- D) pověst

Řešení: D)

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 5–6

„Pane ministře,“ řekl Humphrey, „obviňujete ty nesprávné.“

Jak to myslíte? nechápal jsem.

„Pokud vím,“ pokračoval, „tak to byl jeden z vašich kolegů, kdo informoval Brusel o vašem plánu nakoupit hromadně britské textové editory – proto taky narychlo vydali tu směrnici.“

Takže takhle to je? Opět zrazen? A kolego z kabinetu! Ztracený Basil Corbett! Když začnu myslet na Basila Corbetta, hned mi ***** lškariotský připadá sympatičtější. **Basile Corbette, udav se těmi třiceti stříbrnými!**

(J. Lynn, A. Jay; Jistě, pane ministře, II. část, upraveno)

5 Který z následujících typů promluv se uplatňuje v úseku zvýrazněném ve výchozím textu?

- A) přímá řeč
- B) nepřímá řeč
- C) polopřímá řeč
- D) neznačená přímá řeč

Řešení: D)

6 Která z následujících možností označuje vypravěče výchozího textu?

- A) Humphrey
- B) J. Lynn a A. Jay
- C) vypravěč přímo se účastní děje
- D) vypravěč stojící mimo pásmo postav

Řešení: C)

2 Příklady zadání písemné práce

Zadání 1

A přijde ten, který opět přinese řád do tohoto města...

VÝCHOZÍ TEXT

Bylo to město na kraji pouště. Slunce pálo. Ze saloonu se ozýval řev opilců a hádky hazardních hráčů. Na náměstí se houpala ve větru mrtvola posledního šerifa. Zákony už dávno neplatily, jediný zákon, který platil, byl zákon silnějšího... Kdo chtěl projít tímto vyprahlým hnízdem, musel být zatraceně dobrým střelcem!

(CZVV)

Zpracování: vypravování rozvíjející situaci z výchozího textu

Zadání 2

Když les procítá

VÝCHOZÍ TEXT

Vcházíme do lesa zahaleného oparem bělavé mlhy, která se pomalu rozpouští pod náparem slunečních paprsků tohoto zářijového rána, i když ty už teď začátkem podzimu ztrácejí svou sílu. Na cestě se mezi nahnědlým listím povalují lesklé kaštiny právě vyloupané ze svých ostnatých hnízd.

(CZVV)

Zpracování: líčení rozvíjející motivy výchozího textu

Zadání 3

Život v ruině

VÝCHOZÍ TEXT

V současné době žije v polorozpadlém domě kolem deseti lidí. S pobíhajícími psy a stovkami plakátů na stěnách to tu působí dostatečně alternativně. Na měsíc dopředu mají domluvené dva koncerty, uvažuje se o výstavě. Žijí si podle svého a nikdo jim nic nepřikazuje. „*Je to tu jako na chalupě,*“ říká Milan. „*Život ve squatu pro mě představuje kamarády a mezilidské vztahy,*“ vysvětluje poloviční Syřan Tommy. Nikdo z nich není nastálo zaměstnaný ani nestuduje. Většinou chodí na brigády a s dlouhodobou perspektivou se moc netrápí. Všichni zdůrazňují, že tu nechtějí jen bydlet, ale i vyvíjet kulturní aktivitu.

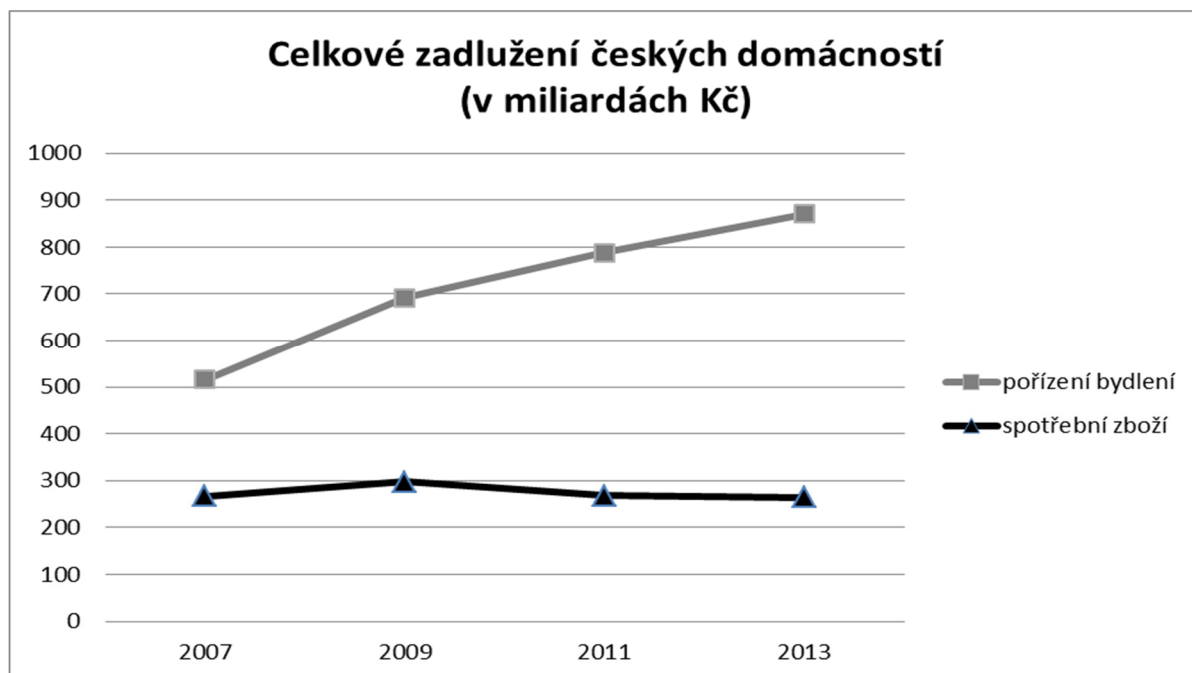
(www.bloguje.czechtek.net, upraveno)

Zpracování: článek s reportážními prvky o životě squaterů (role výchozího textu inspirativní)

Zadání 4

Život na dluh

VÝCHOZÍ GRAF

(www.cnb.cz, upraveno)

Zpracování: úvahový text o pozitivích a negativích půjček (funkce výchozího grafu informativní)

Zadání 5

Nebudme lhotejní

VÝCHOZÍ TEXT

Projekt:	Stavba útulku pro opuštěné psy a drobná zvířata
Termín výstavby:	10. 10. 2015 – 30. 6. 2016
Odhadované náklady:	45 milionů Kč
Státní dotace:	18 milionů Kč
Veřejná sbírka:	20 milionů Kč
Chybějící prostředky:	7 milionů Kč

(CZVV, inspirováno www.havirov-city.cz)

Zpracování: otevřený dopis adresovaný zastupitelům obce s cílem přesvědčit je, aby obec přispěla na stavbu uvedenou ve výchozím textu

Zadání 6

Naše tablo je originál!

Zpracování: popis pracovního postupu výroby originálního maturitního tabla

Zadání 7

Objev, který změnil svět

VÝCHOZÍ TEXT

Dvacáté století přineslo několik skutečně přelomových objevů, které dokázaly zásadním způsobem ovlivnit směr dalšího vývoje celého lidstva: atomová bomba, motorové letadlo, počítač, mobilní telefon, penicilin, rozšíření struktury DNA, kontaktní čočky.

(www.21století.cz, upraveno)

Zpracování: referát o jednom z objevů uvedených ve výchozím textu

Zadání 8

Kolik tváří má lež?

Zpracování: úvahový text o tom, zda je v některých případech lež ospravedlnitelná

Zadání 9

Host do domu, hůl do ruky

Zpracování: vypravování o nevíтанé návštěvě

Zadání 10

Máme srdce na správném místě

VÝCHOZÍ TEXT

Také letos naše škola uspořádala několik charitativních akcí. Není nám totiž lhostejný osud těch, kteří jsou odkázáni na cizí pomoc a nacházejí se v tísnivé životní situaci.

(www.mesto-slavicin.cz, upraveno)

Zpracování: zpráva do regionálního zpravodaje o charitativní akci, kterou uspořádala vaše škola (role výchozího textu inspirativní)

Milan Kundera Nesnesitelná lehkost bytí

Výňatek z uměleckého textu

„Můj byt je hrozně prostý,“ řekl inženýr, „doufám, že vás to nezarazilo.“

„Ne, nezarazilo,“ řekla Tereza a dívala se na stěnu, která byla celá pokryta poličkami a knihami. Tento muž tu nemá pořádný stůl, ale stovky knih. To bylo Tereze milé a úzkost, s kterou sem šla, se trochu utišila. Už od dětství považuje knihu za znamení tajného bratrstva. Člověk, který má doma takovou knihovnu, jí nemůže ublížit.

Zeptal se jí, co jí může nabídnout. Víno?

Ne, ne, víno nechce. Když něco, tak kávu.

Odešel za plentu a ona přistoupila ke knihovně. Jedna z knih ji zaujala. Byl to překlad Sofoklova *Oidipa*. Jak je to zvláštní, že je tu tato kniha! Před mnoha lety ji dal Tomáš Tereze, aby si ji přečetla, a dlouze o ní vyprávěl. Napsal pak své myšlenky do novin a kvůli tomu článku se celý jejich život převrátil vzhůru nohama. Dívala se na hřbet té knihy a ten pohled ji uklidňoval. Jako by tu Tomáš nechal úmyslně svou stopu, vzkaz, že všechno zařídil on. Vytáhla knížku a rozevřela ji. Až se inženýr vrátí z předsíňky, zeptá se ho, proč má tu knihu, zda ji četl a co si o ní myslí. Takto se přesune lstí konverzace z nebezpečného území cizího bytu do důvěrného světa Tomášových myšlenek.

Pak ucítila ruku na rameni. Inženýr jí vzal knížku z ruky, položil ji beze slova zpátky do knihovny a odváděl si ji ke gauči.

Vybavila se jí znovu věta, kterou řekla popravčímu z Petřína. Vyslovila ji teď nahlas: „Ale to není moje přání!“

Věřila, že je to zázračná formule, která okamžitě změní situaci, ale v tomto pokoji slova ztratila magickou moc. Zdá se mi dokonce, že pobídla muže k větší rozhodnosti: přitiskl jí k sobě a položil jí ruku na prs.

Výňatek z neuměleckého textu

Výzkumy ukazují, že okolo šestého roku vztahu se začnou stále více projevovat různé problémy a vztah se může rozpadnout. Jde o vztahy, ve kterých jsou lidé spíše ze zvyku, ze setrvačnosti, z nedostatku odvahy odejít či z důvodu nerozhodnosti.

Psychologové popisují několik kritérií, která vám mohou pomoci si uvědomit, zda jste v přechozeném vztahu, či zda se jedná spíše o nějakou zvládnutelnou krizi.

1. Prvním kritériem je vzájemná přitažlivost. To, co vám dříve imponovalo, vám nyní připadá jako samozřejmé nebo se vám to už nelíbí. **Vytratil se touha po protějšku**, a dokonce najednou vidíte i jiné možnosti. Zkrátka chybí chemie, už vás to k sobě netáhne.
2. Dalším kritériem je, že **dáváte větší význam negativním vlastnostem partnera**. Zatímco na počátku vztahu jste dokázali negativní vlastnosti přehlédnout, nyní překrývají i ty pozitivní a mohou být důvodem k častým a mnohdy zbytečným hádkám.
3. Ztráta jistoty je dalším kritériem pro přechozený vztah. **Pochybujete, zda je to ten pravý, ta pravá**. Máte pocit, že žijete spíše vedle sebe než spolu. Vaše neochvějná jistota se vytrátila a vy tápete. Jak mám vědět, že mě tam venku nečeká někdo lepší?

4. **Postrádáte důvod, proč s partnerem zůstat ve vztahu.** To je další možné kritérium, které v rozhodovacím procesu hraje roli. Zamilovanost opadla a vy hledáte racionální důvody pro pokračování vztahu. Pocit, který jste měli na začátku, prostě že máte být spolu, už nestačí.
5. Posledním kritériem je **atraktivita jiných potenciálních partnerů.** Dříve vás ani nenapadlo se po někom jiném koukat. Nyní vás překvapuje, že potenciální partneři jsou pro vás zajímavější než stávající protějšek. V této fázi přechozeného vztahu se také často objevuje nevěra.

Je pochopitelné, že výše uvedené příznaky nezaznamenáme najednou, z čista jasna. Byť si uvědomíme, že něco není v pořádku, nechceme to lehce vzdát. Často nechceme hned rozchod a snažíme se dát vztahu šanci, protože jsme mu věnovali několik let našeho života. Chvilu trvá, než nám dojde, že něco není v pořádku a samo to nepřejde. Rozchody mohou být bolestivé a do toho se nikomu moc nechce.

(www.psychologie.cz, upraveno)

STRUKTURA ÚSTNÍ ZKOUŠKY

analýza uměleckého textu	I. část	<ul style="list-style-type: none"> • zasadit výňatek do kontextu díla; tvrzení zdůvodnit • analyzovat situaci zachycenou ve výňatku • vysvětlit zmínku o Sofoklově Oidipovi • charakterizovat čas a prostor díla; tvrzení vztáhnout k výňatku
	II. část	<ul style="list-style-type: none"> • charakterizovat vypravěče a způsob vyprávění • charakterizovat postavu Terezy, analyzovat motivaci jejího jednání • s ohledem na znalost celého díla charakterizovat postavu Tomáše • analyzovat typy promluv ve výňatku
	III. část	<ul style="list-style-type: none"> • charakterizovat jazykové prostředky a jejich funkci v textu
literárněhistorický kontext		<ul style="list-style-type: none"> • zasadit dílo do kontextu Kunderovy tvorby • zasadit Kunderovu tvorbu do kontextu české a světové literatury
analýza neuměleckého textu	I. část	<ul style="list-style-type: none"> • najít pasáže, které lze vztáhnout k analyzovanému literárnímu dílu • postihnout hlavní myšlenky textu • uvést účel textu
	II. část	<ul style="list-style-type: none"> • určit funkční styl a dominantní slohový postup • charakterizovat jazykové prostředky a jejich funkci v textu • charakterizovat kompozici výňatku